

reklame so se v njem zbrali največji betežniki na slovenski zemlji, liberalni učitelji. Kje so pač tisti časi, ko so ti don Kišoti kranjskega liberalizma ponosno jahali svobodomiselnost, odpravljali dogme, slovenskemu ljudstvu s svojimi govori v duhu odpirali glave in vanje vivali papirnate toke svoje gostotekoče modrosti? Danes veje mrz in zija dolgočasna melanholija iz podrtin Ganglovega Jeruzalema; prazni meh liberalno-učiteljske frazarije, prej napihnjen po protekciji višjih oblasti, se je zgrbančil. Danes liberalni učitelji samo še tožijo in ogledavajo drug drugega rane. Tovariš Pesek, ki je pred leti v ljubljanskem „Narodnem Domu“ oznanjal, da bo slovensko ljudstvo skoraj raztrgalo rimljanske verige, zdaj kranjskim kolegom pripoveduje, kako krvavo je bil liberalni učiteljski agitatorični štab pri zadnjih štajerskih volitvah tepen, kranjski pa se saj s tem tolažijo, da so bili že večkrat. Slovenska javnost se za zborovanje Zavezarjev še nikoli ni tako malo brigala kakor letos in celo poročila o „skupščini“ v „Narodu“ in „Narodnem Dnevniku“ se beró kakor tista Jenkova o mačku, ki se je obesil. Zato se kaj smešno slišijo tiste štiri Ganglove resolucije, ki pravijo, da 1. Del. zborovanje naj-odločnejše protestira proti persekciji sloven. učiteljstva na Kranjskem, ker je to protizakonito in demoralizujoče ter učiteljstvu moralno in materialno škoduje. 2. Izreka tovarišem, ki so bili iz politične strasti klerikalcev disciplinirani, svoje simpatije, občudujoč junaštvo, s katerim prenašajo preganjanje. 3. Pozivlje učiteljstvo, naj ostane čistega značaja, ob katerem se razbija vsak terorizem. 4. Pozivlja vse poklicane korporacije, naj na podlagi državnega osnovnega in šolskega zakona čuvajo materialni in moralni položaj učiteljstva. — Zdaj se bo pa svet podrli, kranjski deželni šolski svet se bo razpustil in „preganjani“ učitelji bodo dobili posebne dosmrtné „persekucijske“ doklade. Kajti — Gangl je govoril, Zevs je zagrmel. Liberalni učitelji sami ne verjamejo, da bodo njihove mariborske punktacije zamogle zakonite zastopnike in zastope slovenskega ljudstva odvrniti od objektivnega postopanja po besedilu in duhu zakona, niti si ne morejo demisljevati, da jih bo slovensko ljudstvo drugače gledalo in njihovo delovanje drugače sodilo, kakor je dozdaj. Slovensko ljudstvo hoče krščanskih učiteljev, ki bodo ljudski naraščaj izobrazovali — svobodomiselní hujškači ne spadajo v šolo. Zato bi bilo veliko bolje, če bi bili liberalni Lazarji v Mariboru sklenili svoj testament, ne pa širokoustne resolucije, za katere se ljudstvo zmení manj kot za lanski sneg.“

To je tako nesramno, tako neumno, pa tako zavito obenem, da bodo vsi skupščinarji prišli do prepričanja: klerikalizem se imenuje kanaliija! — Vseh klerikalnih Jobov, gnjlih od klerikalnega smradu, bo prej konec, nego pa Peska in njegovih somišljenikov in njegovega dela — tistega Peska namreč, ki se je iz njegove bolezní pred leti delal norca isti Terseglav, ki ima danes drzno čelo, da provocira nas! Ako nas hoče imeti, smo zmeraj pripravljene, da dokazemo h in a v s t v o i n f a r i z e j s t v o! Morda nas razume!

Kar se Gangla tiče — bodi tudi nebeški Zevs pomirjen! Gangl je steril samo svojo dolžnost in jo bo tudi v bodoče, če Terseglav stokrat uide iz semenišča in se oženi z učiteljico! Sicer pa: Ako je komu ljubo, baviti se z garjami, naj pove kaj več!

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Učiteljstvo na Tirolskem.

„S o č a“ piše:

Tirolska je ena najbolj klerikalnih dežel v Avstriji. Tu sta si dve katoliški stranki v laseh, krščansko socialna in klerikalna, in razni pastirski listi ne morejo ublažiti tega spora.

Letos obhaja Tirolska stoletnico junaških bojev svojih dedov. Ves svet je občudoval pred 100 leti hrabrost tirolskih kmetov, ki so uničili s cepci, motikami in sekirami vero v nepremagljivost Napoleonove armade.

Sijaj teh slavnostnih dni pa temni žalostno stanje ljudske izobrazbe. Učitelji na Tirolskem, nositelji in posredovalci kulture, ječe še vedno v najhujši bedi. Že trideset let pričakujejo zaman, da se jim slednjič vendar da

to, kar obljublja § 55. drž. šol. postav. To je star časten dolg dežele in torej tudi častna dolžnost poravnati ta dolg. Toda vse vzdihovanje stradalnih učiteljskih rodov, vse prošnje ne ganejo deželnih očetov. Pogubonosne posledice take brezsrčne politike klerikalnih poslancev ne izostanejo in tudi niso izostale.

Mnogo boljnih učnih oseb je iskalo in dobilo tudi službo v drugih kronovinah. To izseljevanje in pomaukljivi naraščaj sta kmalu provzročila občutno pomanjkanje učiteljskih oseb. Toda namesto da bi se prišlo temu v okoliščinah pravične ureditve učiteljskih plač, se je uvedlo šole za silo, pri katerih se je izročilo hlapcem in pastirjem otroke v vzgojo in nastavilo se je še več nun kot pa učiteljic, ker so nune kakor prej omenjeni učitelji za silo ne samo cenejše, marveč one delujejo tudi v klerikalnem smislu izborno. Na ta način je prišlo ljudsko šolstvo na Tirolskem do roba propada. Krajne šolske svete dirigira samovoljno domači duhovnik, ki tudi skrbi pod pretvezo, pomagati kmetom, da se ne skrajšajo šestmesečne počitnice otrokom zadnjih štirih šolskih let, tako da se otroci v tem času popolnoma podivjajo.

Take razmere so pravi škandal za kulturno državo in za dvajseto stoletje, in te razmere koreninijo le v prizadevanju ukloniti šolo in učiteljstvo pod težki jarem klerikalizma, da ostane ljudstvo na oni nizki duševni stopnji, ki zagotavlja klerikalni stranki moč in veljavo.

Pri nas je v tem oziru boljše. Tirolskih šol za silo ne poznamo in tudi redovniške šole se ne šopirijo po deželi. Vse drugače je pa na Kranjskem, odkar je prišla klerikalna stranka do večine v deželnem zboru. Tam trpi učiteljstvo pod strahovlado klerikalnih mogotcev. Vseh sredstev se poslužujejo klerikalci na Kranjskem, samo da ugonobe napredno učiteljstvo.

V kranjskem dež. šol. svetu so trije duhovniki, med temi obče znani dr. Lampe, nadalje učitelj Jaklič in profesor Jare, potem dr. Šusteršič, torej 6 klerikalnih zastopnikov, 5 vladnih udov in 1 naprednjak. V primeroma kratki dobi so prestavili nadučitelja Janka Žirovnika iz Št. Vida pri Ljubljani v Borovnico, nadučitelja Potokarja iz Št. Lovrenca na Dolenskem v Banjaloko ob hrvaški meji, nadučitelja Grmeka iz Sore v Komendo, nadalje učitelja Silvestra iz Črnega vrha in Fabince iz Jesenic v zapuščene kraje, nadučitelja Perkota k Sv. Lenardu visoko v škofjeloških hribih, nadučitelja Pikla iz Mirne peči itd.

Skoraj v vseh teh slučajih so bili premeščeni učitelji iz krajev blizu Ljubljane, ob neki železniški progí, sploh iz krajev, kjer so lahko skrbeli za nadaljno izobrazbo svoje dece, v zapuščene, od središča oddaljene kraje. In gotovo so ti izkušeni nadučitelji osiveli ne samo pri delu na šolskem polju, ampak tudi pri svojem izvenšolskem delovanju v prid kmetijskega stanu, in marsikateri se lahko ponaša z večjimi uspehi kakor pa deset kaplanov, na katere izjave in pritožbe se sklepa v deželnem šolskem svetu o usodi naprednih učiteljev.

In ali se je čuditi, ako pri takih razmerah žrtvuje kak učitelj pri pogledu na svojo nedolžno dečo in v skrbi za svojo sedanost in bodočnost svoj značaj in prestopi k „Slomskarjem“? Proti toku je težko plavati, in kdor poižkuša, se mu zna zgoditi, da ga požre klerikalni vrtnec. Ne, skoraj se jim ni čuditi! Čuditi pa se je klerikalni stranki, onim duhovnikom, ki sede v kranjskem deželnem šolskem svetu in ki so namestniki onega, ki je povsod propovedoval ljubezen do bližnjega in do sovražnika, in posebno pa še deželnemu poslanecu in nadučitelju Jakliču, ki nastopa proti svojim kolegom.

Približno enake razmere lahko nastopijo tudi pri nas, ako zmaga klerikalna stranka pri prihodnjih deželnozborskih volitvah. Saj poznamo srd naših klerikalcev ne samo proti učiteljstvu, ampak tudi proti šoli. Učiteljstvo je izpostavljeno in bi v prvi vrsti čutilo udarec in mogočno pest klerikalnih zgodovalec. In take razmere kakršne so na Kranjskem, kakršne lahko nastopijo eventualno tudi pri nas, so le priprava, da pridejo v naše dežele popolnoma tirolske razmere, in slovenski učitelj bo potem lahko zadovoljen, ako ga bo povabil domači dukovnik trikrat na leto k sebi v farovž na boljše kosilce, da mu poplača njegov trud pri orglanju, v mežnariji, na svojem vrtu itd.

Socialni tečaj, kos ljudskega vseučilišča.

Tak tečaj priredbe od 8. do 12. sept. t. l. v Celju „Zveza narodnih društev“ s sodelovanjem soc. odseka „Zveze slov. štaj. učiteljev“. — Vljudno se vabijo učitelji in učiteljice iz vseh slov. pokrajin, da se ga kar v najobitnejšem številu udeležijo.

Program je, v kratkih besedah povedano, sledeči: 1. dan: „Narodna vzgoja odrasle mladine in nje organizacija.“

2. dan: „Politiška in gospodarska vprašanja.“

3. dan: „Javno in specialno društveno življenje.“

4. dan: „Narodno obrambno delo.“

Vsak dan predava po 4 do 5 predavateljev. Pridobljene so izvrstne moči, kakor: dr. Žerjav, Gangl, dr. Prijatelj, dr. Grošelj itd.

Stroški slušateljev in slušateljic bodo minimalni, stanovanja večinoma brezplačna. Natančen program, daljši oklic prihodujič.

Prijave je pošiljati na naslov: „Zveza narodnih društev“, Celje, Rotovška ulica 12.

Dne 8. septembra je gledališka predstava „Slepa ljubezen“; 12. sept. popoldan v vsem „Narodnem domu“ velika narodna slavnost v velikem obsegu.

K obilni udeležbi vljudno vabi za odbor A. Pesek, t. d. predsednik „Zveze narod. društev“.

Iz naše organizacije. Štajersko.

Učiteljsko društvo za brožiško-sevniški okraj je zborovalo dne 4. julija t. l. v Sevnici ob naravnost velikanski udeležbi. Razen udov obah učiteljskih društev so se tudi udeležili zborovanja tov. Gradišnik kot zastopnik celjskega uč. društva in tovariši laškega učiteljskega društva pod vodstvom tovariša Gnusa.

Zborovalce je sprejela v šoli hčerka tovariša Mešička ter jih obdarovala s prekrasnimi šopki.

Zborovanje se je pričelo ob pol 11. uri. Ko so se prečitali dopisi, je predaval g. prof. Lavtar o svoji novi metodi računstva. Hvaliti ga bi bilo brezpomembno. Delo kaže mojstra. Zborovalci so z napeto pozornostjo poslušali strokovnjaško predavanje do konca. Tovariš predsednik se je nato presereno zahvalil gospodu predavatelju. Zborovalci so mu zaklicali trikratni „Živio“.

Dnevni red prihodnjega zborovanja, ki se vrši dne 7. novembra t. l. na Vidmu, je sledeč:

1. Poročilo o glavnem zborovanju „Zaveze“ in „Lehrerbunda“.
2. Kmetijstvo in šola.
3. O novih zvezkih.
4. Poročilo tov. Tominea in Črnelca: „Kako je treba postopati pri izpraznjevanju šolskih prostorov ob priliki ognja.“

V društvo je vstopila gđe. Štarkl iz Sevnice.

Kot delegati za glavno zborovanje „Zaveze“ so bili izvoljeni: H. Bračič, Št. Schelligo, S. Gajšek, Iv. Knapič in Fr. Vadnal.

Po zborovanju je bil skupen obed. Vrsto napitnice je otvoril tov. Knapič, ki je napil g. prof. Lavtarju. Tov. Mešiček je nazdravil tov. Gradišniku kot zastopniku celjskega uč. dr. ter udeležencem laškega uč. dr. pod vodstvom tov. Gnusa.

Hitro je pretekel čas in treba se je bilo ločiti. Edino, kar imamo učitelji na deželi, so zborovanja, na katerih si drug drugemu požemo križe in težave. Na ta način si človek olajša srce ter gre na novo pokrepčan na delo, v svesti si lepše bodočnosti. —r—

Srednješolski vestnik.

** V VIII. činovni razred je pomaknjen Fran Žnidaršič, profesor na goriškem državnem gimnaziju.

** Iz srednješolske službe. Profesor na državni gimnaziji v Novem mestu Bogomil Remec je dobil dopust za l. 1909/10, da prevzame vodstvo dvorazredne slovenske trgovske šole v Ljubljani. Na njegovo mesto pride za čas dopusta suplent dr. Milan Šerko.

** Slovenske šolske knjige. V zadnji seji deželnega šolskega sveta kranjskega je predlagal prof. Jare, naj poskrbi deželni šolski svet, naj se vendar že enkrat reši vprašanje o slovenskem pravopisu, ki dela zdaj na šolah toliko zmešnjave. Čuje se, da akt o Levčevem slov. pravopisu leži že deset let nerenen v naučnem ministru. Dalje naj poskrbi dež. šolski svet, da se spiše na

podlagi odobrenega pravopisa nova kratka „Slovenska slovnica za srednje šole“, ker je Šketova preobširna in nerabna.

Kulturno delo.

+ Dve novi knjižnici ustanovi „Prosveta“ na Koroškem, in sicer v Št. Jurju in v Čačah v Ziljski dolini.

+ „Prosveta“ ustanovi še ta mesec v Čepljah na Kočevskem javno ljudsko knjižnico. To bo peta knjižnica na „nemškem“ Kočevskem.

Politiški pregled.

* Volilne priprave obeh laških strank na Goriškem se vrše z mrzlično živahnostjo. Posebno pristaši Pajerjeve stranke so na delu, kakor še nikdar pred nobeno volitvijo. Odpirajo se vsi vijaki in vidi se, da gre takrat tej stranki za življenje.

* Bosanska deželna ustava. Iz Sarajeva poročajo, da se utegnejo vseliti volitve za bosanski deželni zbor šele v aprilu prihodnjega leta. — Državno finančno ministarstvo je poslalo pred par meseci načrt ustave avstrijski in ogrski vladi. Avstrijska vlada je ugovarjala proti nekaterim točkam ter vrnila načrt, zahtevajoč potrebna pojasnila. Te dni je skupno finančno ministarstvo vrnilo revidiran načrt. Vlada se prizadeva ustreči zahtevam bosanskih Srbov, ki so jih razložili v memorandumu, ki so ga svoj čas izročili skupni vladi.

* Račhova vlada — specialiteta korupcije. Iz Zagreba pišejo dne 5. avgusta: Današnji „Pokret“ objavlja tiskano okrožnico na vse učitelje Frankove stranke, podpisano od predsednika „Starčevičevega kluba“ (Frankove stranke) Klemena. Ta okrožnica pozivlja učitelja, naj vse prošnje za premeščanje ali za boljša mesta, z navedbo kraja in službe, kamor želijo, obenem vsaj dve kroni za rečeni učiteljski klub, kakor tudi kak znesek za volilni fond Frankove stranke določijo podpisancu, ki jim potem na vladi preskrbi zaželeno mesto! — „Pokret“ po pravici označuje to postopanje vlade kakor višek korupcije. To pa tembolj, ko hoče biti Frankova stranka še vedno najpoziciionalneja vseh strank. Ta objava v „Pokretu“ zbuja povsod velikansko senzacijo.

* Grof Tolstoj se udeleži glasom poročil iz Petrograda osebno mirovne koafERENCE v Stockholmu.

* Črna gora. Govori se, da nameruje knez Nikolaj sebe proglasiti kraljem, in Črna goro kraljevstvom. Dunajska „Zeit“ meni, da to ne bi brzkone dovedlo do nikakih komplikacij, ker proglašenje Črne gore za kraljevstvo ne bi bilo naperjeno proti nikomur, ampak bi bilo to proglašenje le privatna želja kneza Nikole, čemur bi se brzkone ne upirala nobena velesila. O priliki tridesetletnice vladanja si je bil nadel knez Nikolaj naslov „kraljevsko visočanstvo“, a ne bi bilo gotovo nikakega razloga, da bi se velevlasti uprle, ako bi se hotel o priliki petdesetletnice proglasiti kraljem. — Tako poroča dunajska „Zeit“. Najnovejša poročila pa demantujejo to vest. Tudi mi mislimo, da bi ne imelo to nikakega pomena. Kako korist bi imel črnogorski narod od tega, ako bi se njegov gospodar imenoval kralj namesto knez? — V Bar je došel parnik „Petrograd“ od ruske dobrovoljne flote. — Imel je na krovu velike množine orožja in vojnega materiala. Črnogorski vojni minister Martinović se je podal z več drugimi častniki v Bar, kjer je imel govor, v katerem je poudarjal simpatije in vezi, ki spajajo oba slovanska naroda. Navzoči ruski in črnogorski častniki so sprejeli govor z velikim navdušenjem. Velik del vojnega materiala je že spravljen na Cetinje.

Vestnik.

O letošnji skupščini „Zaveze“ prijavljamo poročilo na uvodnem mestu. Poročilo izpopolnimo prihodujič z ozirom na koncert glavno zborovanje in banket. Vsi gosti, ki so prisostovali zborovanju, so se naravnost čudili ogromni udeležbi. Učiteljstvo je s tem pokazalo svojo stanovsko zavest. Namenoma nismo delali v svojem listu posebne reklame za udeležbo, da smo učiteljstvu tako dali priliko pokazati, kako pojmuje svoje dolžnosti do svoje organizacije. Čast takemu učiteljstvu! Sedaj so naše vrste očiščene, takozvana kriza — ki so o nji toliko govorili malodušniki — je za nami in sedaj gremo lepo naprej! Drugi naj romajo, kamor jim drago — mi imamo jasno, začrtano pot pred seboj!

Svoje fino „oliko“, ki smrdi po svinjskem hlevu, kaže zopet „Slovene“, v št. 185., ko piše o „Zvezi slov. štaj. učiteljev in učiteljic“. Tamkaj vidimo nastlano to-le rezanico skisanih klerikalnih možganov: „Ako se jim ne zdi moderno verovati v dogme, kakor je nedavno neka prva laterna štajerskega svobodomiselnega učiteljstva v stanju kanonske nadelanosti v gostilni dejala, gotovo tudi ni